

Miljö - och ekonomigruppen Årsberättelse 2004

1. Sammanfattning av årets viktigaste resultat

Miljö- och ekonomigruppens huvudmål har varit att bidra till skapandet av en ekonomisk utveckling som bygger på hållbara produktions- och konsumtionsmönster där miljöbelastning och ekonomisk tillväxt inte kopplas samman. Gruppen har utvärderat och analyserat erfarenheter av ekonomiska styrmedel i sin strävan efter att medverka till underlag för beslutsfattande på området.

Miljö- och ekonomigruppens har under år 2004 drivit följande projekt:

- Projektet *"Virkemidler for forvaltning av biologisk mangfold i skog og våtmark"* skall öka insikten i vilken effekt olika styrmedel har, när de används för att skydda biodiversitet i barrskog, ädellövskog och våtmarker. Projektet borde enligt planerna ha blivit klart i slutet av år 2004, men slutrapporten har fördröjts p.g.a. sjukdom. Två delrapporter har tryckts och distribuerats under året, del 1, Operasjonalisering av biologisk mangfold (TemaNord 2004:510) och del 2, Nordisk status for mål og virkemidler (TemaNord 2004:511). Slutrapporten kommer genast i början av år 2005 att distribueras till gruppen för godkännande. Gruppen skall när projektets slutrapport trycks och distribueras informera om projektets resultat på möjligas mångsidiga sätt. Bland annat skall gruppen bidra med att sprida den informationsbroschyr som görs över projektet. Projektet följer framför allt upp samarbetet med OECDs insats vad gäller biologisk mångfald som etablerades under förprojektet och seminariet i Köpenhamn våren 2000. Projektet belyser även i vilken grad EUs politik och förvaltning av biologisk mångfald genomförts i de enskilda länderna. Projektet har medfört att aktiva kontakter knutits tvärsektorielt både mellan forskningsmiljöer och inom den offentliga förvaltningen. Speciellt viktig roll har referensgruppen spelat. Resultatet förväntas intressera skogsorganisationerna och forskare som arbetar med biodiversitet och användning av styrmedel. Projektet har belyst vilket slag av måttenheter och indikatorer för biologisk mångfald som är bäst tjänligt i förhållande till olika hänsyn och delmål på detta område (resultat som bl.a. har varit till nytta för den norska indikatorutredningen, NOU 2005:5). Det har också resulterat i att ett absolut skydd är nödvändigt, och mera effektivt för att uppnå målen, än enbart strängare restriktioner på och planer för drift och skötsel. Skyddsprocessen för skog har medfört olika grader av konflikter och missnöje i Norge, Sverige och Finland, och kan tyda på att man kan ha mycket att vinna med hänseende på att organisera dessa processer. Både kompensationskrav (offentliga utgifter) och konfliktgrad (administrativa kostnader i processen) kan dessutom minska betydligt vid större användning av avtalskydd ("auktioner" och frivilliga, men bindande avtal) och mindre mängd pålagt skydd, och därmed kostnadseffektivitet eller "mer miljö för pengarna".
- *"Economic Instruments for Decoupling Environmental Pressure and Economic Growth"*. De nordiska länderna har intresserat sig för globala och miljöutsläpp över gränserna och det här projektet skall inte bara använda sig av erfarenheter som man kan erhålla genom referensgruppen med medlemmar från länderna och betydande existerande arbeten på relevant statistik, utan även vara nyttig för varje land i deras pågående forskning i kostnadseffektiva metoder för att nå miljömål. Projektet har under året haft vissa problem, men gruppen tror att dessa kommer att övervinnas. Detta har dock medfört att projektet inte kunnat visa upp de resultat man förutsatt, och därför kan inte här presenteras nya resultat av väsentlig betydelse jämfört med år 2003. Projektet skall dock skall färdigställas under år 2005. Projektet är fokuserat på viktiga miljöutmaningar (klimat och sur nederbörd) och har nära koppling mot liknande arbete internationellt, bl.a. i OECD, EU och Nordisk Ministerrådet.
- *"Användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken i de nordiska och baltiska länderna för åren 2001-2005"*. Under våren 2004 sändes en offertinbjudan ut till 35 konsultbyråer. Konsult till projektet valdes på hösten 2004, varför arbetet kom i gång först i slutet av året. Under år 2005 kommer projektets första del att färdigställas och andra del påbörjas. Projektet färdigställs år 2006. Utredningen skall bygga på och dra nytta av relevanta arbeten i andra instanser, inte minst inom OECD.
- För att förbättra informationsgången inom och utanför NMR har arbetsgruppen speciellt på höstes möte diskuterat informationsfrågan och hur man konkret skall arbeta med den.

2. Uppfyllelse av MHP´s mål, aktiviteter och förväntade resultat

Det grundläggande målet med arbete i miljö- och ekonomigruppen har varit att bidra till skapandet av en ekonomisk utveckling som bygger på hållbara produktions- och konsumtionsmönster där miljöbelastning och ekonomisk tillväxt inte kopplas samman. Gruppen har genom att utvärdera och analysera erfarenheter av ekonomiska styrmedel strävat efter att medverka till underlag för beslutsfattande på området.

Under året har gruppen fortsatt med de två projekt som startat under tidigare år

- *"Virkemidler for forvaltning av biologisk mangfold i skog og våtmark"*. Huvudmålet med projektet är att uppnå och

öka förståelsen för effekten av olika styrmedel riktat mot skydd av biologiskt mångfald i barrskog, ädelträdsskog och våtmarker. Man har bl.a. värderat styrmedlen i förhållande till kostnadseffektivitet. På basen av dessa jämförelser skall projektet ge förslag om ändringar i existerande styrmedel och användning av möjliga nya styrmedel för förvaltning av det biologiska mångfaldet. Projektet skall bidra till att stärka och samordna användning av styrmedel i de nordiska länderna i deras förvaltning av det biologiska mångfaldet i både barr- och ädelträdsskog och våtmarker.

I det nordiska miljöhandlingsprogrammet (2001-2004) har man som ett tema det nordiska samarbetet inom *biologisk mångfald och genetiska resurser*. Projektet har varit ett bidrag för att uppfylla dessa mål. Projektet har bidragit att uppnå detta övergripande mål om att bevara mångfalden av plant- och djurarter.

Projektets slutrapport blev inte klar under år 2004, pga. sjukdom, och projektets delrapporter godkändes redan år 2003, varför vi önskar upprepa det som skrevs i årsberättelsen för år 2003. Där beskrevs delprojektens betydelse i enlighet med miljöhandlingsprogrammet enligt följande;

Delprojekt 1 (Operasjonalisering av biologisk mångfald) och delprojekt 2 (Nordisk status) vart avslutade i 2003 og vil bli trykt som TemaNord-rapportar på nyåret 2004. Delprojekt 1 identifierer særskilte eigenskapar ved biologisk mångfald i skog og våtmark i dei nordiske landa som kan nyttast som indikatorar, herunder førekomst av spesielle skogartar og spesielle miljøforhold eller førekomst av habitatelement som er av stor verdi for det biologiske mangfaldet. Det vert konkludert med at boreale lauvskogar, eddellauvskogar, sump/myrskogar, rike barskogar, fjellnære og nordlege barskogar og kystskogar er spesielt verdifulle skogar i Norden. Myvatn på Island, islandske kildefloder og marine lavvannsområde framstår som særleg verdifulle i internasjonal samanheng.

Delprojekt 2 viser at politikken for forvaltning av biologisk mangfald i skog til dels er svært ulik. I Finland, Norge og Sverige, der det er betydeleg grad av spenning mellom omsynet til økonomisk utnyttning og omsynet til vern, vert i hovudsak pålegg om freding nytta som det fremste verkemiddelet. Det er konflikter knytta til freding, og både Finland og Sverige prøver ut alternative verkemiddel. Blant anna prøver Finland ut eit anbudssystem som kan stimulera til at vern av det biologiske mangfaldet skjer til lågast moglege kostnader. I Danmark og Island er omfanget av skog og skogartane forskjellig frå dei tre andre nordiske landa. I Danmark vert det i hovudsak gjeve tilskot for å gjenoppretta skog og verna skog som er underlagt spesielle (gamle) skjøtselformer. Island har både mål om å verna bjørkeskog og om å auka skogarealet. Når det gjeld våtmarker, har alle dei nordiske landa ambisjonar om auka vern, og alle land unntatt Norge har mål om å reetablere våtmark, og det vert gjeve tilskot til dette. I tillegg vert område freda ved pålegg mot kompenasjon/offentleg erverv.

- *Economic Instruments for Decoupling Environmental Pressure and Economic Growth* (Decoupling projektet) (påbörjades år 2001, avslutas år 2005). Projektet skall identifera och evaluera hur politiken bör utformas för att man skall både skall kunna nå en ekonomisk tillväxt och skydda miljön. Projektet har som mål att täcka de två centrala teman som finns i det nordiska miljöhandlingsprogrammet 2001-2004: styrmedel för att uppnå frångoppling av ekonomisk tillväxt och miljöbelastning när det är fråga om klimat och sur nederbörd.

Under våren 2004 planerades projektet *Användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken i de nordiska och baltiska länderna för åren 2001-2005*, vars konsult valdes på hösten (påbörjas hösten 2004 och avslutas under år 2006).

Alla tre projekt tangerar miljöhandlingsplanens mål om att skapa en ekonomisk utveckling och värderingar som bygger på hållbara produktions- och konsumtionsmönster och där miljöbelastningen inte är sammankopplad med ekonomisk tillväxt. Projekten är baserade/skall baseras på material från de nordiska länderna, och kan därför sägas vara till nordisk nytta. I projektet om ekonomiska styrmedel förväntas man även få erfarenheter från de baltiska länderna och vice versa. De båda nu pågående projekten handlar om styrmedel man kan använda sig av i miljöpolitiken, och sammanfaller därvid med miljöhandlingsprogrammet, där man säger att man strävar efter att arbeta med att säkra utgiftseffektiviteten genom att kombinera olika styrmedel.

3. Gruppens konkreta aktiviteter som presenterats för ÄK-M och MR-M (samt ÄK-F och MR-F)

Gruppen har inte under året i någon konkret fråga haft aktiviteter som direkt presenterats på något ämbetsmannakommittémöte eller ministermöte. Däremot har gruppen haft nära kontakt med framförallt ÄK-Finans för att klargöra betydelsen av den tvärsaktoriella gruppens verksamhet. Gruppens ordförande och sekreterare presenterade arbetsgruppens arbete för ämbetsmannakommittén för finans, på deras möte den 23 november i Helsingfors. Miljö- och ekonomigruppens ordförande gav en sammanfattande tillbakablick i arbetsgruppens arbete, vilka mål man har med arbetet och vilka konkreta projekt som pågår.

4. Gruppens konkreta inspel till internationella förhandlingar

Gruppens projektuppföljning har varit kopplat till det internationella miljösamarbetet. Gruppens medlemmar har diskuterat frågor som pågår i EU och OECD både på gruppens möten och skriftligt mellan mötena. Speciellt projektet "Economic instruments for decoupling environmental pressure and economic growth" tog upp en problemställning som behandlats internationellt, bl.a. i EU och OECD. Projekten strävar efter att dokumentera om användningen av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken bidrar till att miljöbelastningen reduceras själv om det är ekonomisk tillväxt.

Det nya klimatprojektet är kopplat till vad som händer i EU och OECD, och vid planering av projektet har man tagit direkt hänsyn till dessa frågor. När man utformade projektet om ekonomiska styrmedel, tog man upp frågor som vid sidan av den konkreta kontakten med de baltiska länderna, bygger på och drar nytta av relevanta arbeten i andra instanser, inte minst inom OECD.

Många av gruppens medlemmar har deltagit i internationella sammanhang i möten och konferenser eller i arbetsgrupper. T.ex. i OECDs Ad Hoc Group on Sustainable Development (som nu ersatts av Annual meeting on Sustainable development (AMSDE)) och EUs ENVECO Group har medlemmar från miljö- och ekonomigruppen varit representerade. Internationellt fungerar dessa tidigare nämnda grupper som ett möjligt forum att sprida och få kunskap och information som miljö- och ekonomigruppen kan ha användning för. Det gäller till exempel rekommendationer om användning av ekonomiska styrmedel, fackliga frågor knutna till genomförandet av internationella avtal och utgångspunkten för nya förhandlingar. I Enveco diskuteras också implementering av nya EU-direktiv.

Via den nordiska miljö- och ekonomigruppen drev man frågan om att OECD även i fortsättningen skulle prioritera arbetet med hållbar utveckling på ett koordinerat sätt och inte bara överlåta detta till sektorerna (mainstreaming). Resultatet av påtryckningen är systemet med "Annual meeting on sustainable development" (AMSDE), vilken avlöste expertgruppen vid OECD. På miljö- och ekonomigruppens möte har man diskuterat AMSDEs dagsordning för att eventuellt samordna nordiska synpunkter och utbyta erfarenheter inom området miljö- och ekonomi och hållbar utveckling. Det har även hållits nordiska förmöten före OECD möte i Paris. Det är dock inte alla medlemmar i miljö- och ekonomigruppen som även representerar i OECD.

5. Informationsverksamhet

Gruppens sekreterare var i juni på en halvdagskurs i hur hemsidan skall uppdateras. Arbetet försenades av att all information inte erhöles från NMR, och hann inte före årsskiftet utföras. För att bättre kunna informera om gruppens verksamhet, bör hemsidan svara mot det behov av information om gruppens arbete som finns både internt och externt.

Gruppen har under sina möten aktivt diskuterat hur informationen för olika projekt bäst skall ske. Bl.a. på höstmötet framhölls vikten av att man informerar till den egna institutionen. NMR: s pressavdelning kan hjälpa med pressmeddelanden. När ett projekt startar är det viktigt att man hela tiden informerar om projektet och dess framåtskridande. Redan i formuleringen av offertbrev måste informationsinsatsen poängteras. När projektet är klart är det viktigt att informationen sköts så effektivt som möjligt. Arbetsgruppens medlemmar var inte intresserade av att få ämbetsmannakommittéernas eller ministerrådets protokoll sända direkt till dem. Det efterlystes en checklista över informationsåtgärder. Det beslöts att sekreteraren skall göra ett sammandrag av Miljöns informationsstrategi, som handledning för gruppens medlemmar.

För projektet "Virkemidler for forvaltning av biologisk mangfold i skog og våtmark" utarbetas en broschyr. Projektet avslutades runt årsskiftet, och arbetet med broschyren påbörjades i slutskedet av projektarbetet.

Under året har inte något projekt blivit klart, varför man inte informerat om några resultat, förutom indirekt via sitt eget arbete.

6. Samarbete med andra grupper och sektorer

Gruppen har tillsammans med Klimatarbetsgruppen under hösten planerat ett nytt projekt, som skall behandla den tänkta rollen för handeln med utsläppsrätter för växthusgaser i relation till övriga instrument. Projektet kommer att genomföras under år 2005. De båda grupperna har tillsammans sökt medel från BU-puljen. Samarbetet har löpt utmärkt. Miljö- och ekonomigruppen har inte haft samarbete konkret med någon annan arbetsgrupp.

Diskussionen om projektet "Grønne markeder og renere teknologi" har aktiverats under hösten. Sekreteraren har tillsammans med sekreteraren för Produkt och avfall- och Nordisk Ministerråds Integrated Product Policy grupp (NMRIPP, miljö/konsument/erhverv) försökt aktivera frågan på nationell nivå för att sedan nordiskt kunna komma fram till gemensam projektplan. Projektet är tänkt som ett samarbetsprojekt mellan dessa tre arbetsgrupper, och NMRIPP-gruppen är huvudansvarig för projektet. Projektet har funnits på NMRs agenda sedan man år 2002 på ett MR-M-möte föreslog att bl.a. gröna marknader och renare teknologi skulle vara ett av fyra konkreta insatsområden man skulle konkretisera för att stärka BU- strategins internationella betydelse. Projektet har inte ännu fått sin slutliga utformning, varför inte heller arbetsgrupperna har konkreta planer om hur de enskilt skall arbeta med projektet.

7. Projektkatalog

Det hänvisas till hemsidan vad gäller projekten "Virkemidler for forvaltning av biologisk mangfold i skog og våtmark" och "Economic Instruments for Decoupling Environmental Pressure and Economic Growth".

Vad gäller projektet "Användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken i de nordiska och baltiska länderna för åren 2001-2005" är hemsidan inte uppdaterad, varför projektet presenteras nedan:

1. **Projektets namn:** "Användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken i de nordiska och baltiska länderna för åren 2001-2005"
2. **Ansvarig kontaktperson:** Hanne Back, National Environmental Research Institute, Pb. 358, 4000 Roskilde. Danmark. Telefon +45 463 01 230. Projektledare: Mikael Skou Andersen (msa@dmu.dk).
3. **Projektets varighet:** 2004 – 2006
4. **Deltagande land:** Danmark och även aktivt deltagande från de baltiska staterna förutom de övriga nordiska länderna.
5. **Ansvarig arbetsgrupp:** Nordisk Ministerråds arbetsgrupp för miljö och ekonomi (miljö- och ekonomigruppen)
6. **Projekt/nätverksgrupp:** Miljö- och ekonomigruppen utgör referensgrupp.
7. **Mål från det nordiska miljöhandlingsprogrammet som är relevant från projektet:** Projektet uppfyller miljöhandlingsprogrammets mål om att skapa en ekonomisk utveckling och värderingar som bygger på hållbara produktions- och konsumtionsmönster och där miljöbelastningen inte är sammankopplad med ekonomisk tillväxt. Projektet baserar på material från de nordiska länderna, och kan därför sägas vara till nordisk nytta. Man förväntas även få erfarenheter från de baltiska länderna och vice versa. Projektet beskriver styrmedel man kan använda sig av i miljöpolitiken, och sammanfaller därvid med miljöhandlingsprogrammet, där man säger att man strävar efter att arbeta med att säkra utgiftseffektiviteten genom att kombinera olika styrmedel.
8. **Mål från strategin för ett hållbart Norden, som är relevanta för projektet:** Projektet kopplar sig till strategin för hållbar utveckling under bl.a. följande punkter Samarbete med närområden, långsiktiga mål samt under kapitlet om mål och insatser för perioden 2005-2008):
 - att stödja integrationen av hållbar utveckling i sektorerna,
 - att stödja öppenhet och demokrati och offentlighetens deltagande
 - att stödja utveckling av miljövänlig teknologi och ekoeffektivitet samt förbättra fackkunskaperna inom miljöteknologin
9. **Kort projektbeskrivning:** Projektet är uppdelat i två delprojekt, varav man i det första skall kartlägga användningen av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken i de nordiska och baltiska länderna för åren 2001-2005. I den andra delen skall möjligheter och hinder vid bruk av ekonomiska styrmedel i de nordiska länderna analyseras.
10. **Förslag till förmedling:** Rapporten skrivs på engelska och skall förmedlas i enlighet med informationsstrategin för det nordiska miljösamarbetet.
11. **Samarbete med andra grupper:** Inget aktivt samarbete förekommer.
12. **Sökord:** -

8. Gruppens sammansättning

Miljö- och ekonomigruppen har en tvärsektoriell sammansättning med en medlem från både miljö- och finanssidan från varje land. Gruppens medlemmar bidrar till att ett konkret samarbete är möjligt att idka på ämbetsmannanivå, både inom miljö- och finansfrågor, likaså tvärsektoriellt. Medlemmarna förmedlar nationella synpunkter som är viktiga i gruppens arbete, och genom medlemmarnas aktiva arbete förankras även rapporterna och övrigt arbete nationellt. Pågående projekt har referensgrupper som övervakar sakinnehållet i projekten.

Miljö- och ekonomigruppen mandat finns på gruppens hemsida (<http://www.norden.org/miljoe/Miljo-okonomi/mandat/sk/index.asp>), likaså medlemmarna (<http://www.norden.org/miljoe/Miljo-okonomi/medlemmer/sk/index.asp>). Miljö- och ekonomigruppen är rådgivande i förhållande till ämbetsmannakommitéerna för miljö och för finans, vilka godkänner gruppens arbetsprogram, budget och projektförslag.

Den svenske medlemmen från finansministeriet börjar en ny tjänst, och lämnade gruppen i december. Någon ny representant är inte ännu vid årsskiftet utsedd.

Gruppen har haft två möten, 4-5 mars i Oslo och 8-9 september i Köpenhamn.

9. Ekonomisk redogörelse

Vid årsskiftet 2003-2004 när sekretariatet överfördes till Finland, överfördes resterande medel från Norge, 913 450 NOK (832 544 DKK). Detta beroende på eftersläpningar i projektutbetalningar. Slututbetalningen för projektet om biologiskt mångfald har inte gjorts, eftersom arbetet inte ännu är slutligen godkänt (se ovan, punkt 2). Vad gäller Decouplingprojektet har arbetsgruppen försökt tillsammans med författaren finna en lösning att nå bra resultat, men det har medfört en viss fördröjning i tidtabellen. Vad gäller det tredje projektet, styrmedel i Norden och Baltikum, valdes konsult först på hösten, varför den första utbetalningen till konsulten kommer att ske först år 2005.

Vad gäller sekretariatet är utgifterna för "Overhead (övrigt)" mindre än budgeterat. Orsaken till detta är att denna summa delvis även är reserv för eventuella översättningar och dyl. för projekten. Till skillnad från år 2003 har reserv för oförutsedda utgifter flyttats upp under sekretariatet (Overhead (övrigt)).

<i>Ekonomisk redogörelse för år 2004, Miljö- och ekonomigruppen</i>		Valuta: DKK (om inte annat meddelas)		
<i>Intäkter</i>	Medel från finanssektorn	412 500		
	Medel från miljösektorn	425 000		
	BU-puljen, Decoupling	150 000		
	BU-puljen, Styrmedel, Baltikum, Norden	225 000		
	<i>Medel från Nordiska Ministerrådet totalt</i>	<i>1 212 500</i>		
	Överfört från år 2003,913450,51 NOK(109763,34€)	816 716		
	<i>Intäkter totalt (A)</i>	<i>2 029 216</i>		
		Godkänd budget	Räkenskap	Avvikelse
<i>Utgifter</i>	Sekretariat			
	Lön, sociala avgifter mm.	207 000	138 425	-68 575
	Resor	31 000	30836	-164
	Resultatförmedling, översättning	0	4 003	4 003
	Overhead (övrigt)	50 000	2 550	-47 450
	<i>Sekretariat, totalt</i>	<i>288 000</i>	<i>175 814</i>	<i>-112 186</i>
	Projekt			
	Virkemidler for biologisk mangfold	0	199 754	199 754
	Economic Instruments for Decoupling	212 000	115 895	-96 105
	Ekonomiska styrmedel, Baltikum, Norden	225 000	0	-225 000
	Evaluering, "Virkemedel for biologisk mangfold"	25 000	0	-25 000
	Oförutsedda utgifter, seminarium	75 000	0	-75 000
	<i>Projekt, totalt</i>	<i>537 000</i>	<i>315 649</i>	<i>-221 351</i>
	<i>Utgifter totalt (B)</i>	<i>825 000</i>	<i>491 463</i>	<i>-333 537</i>
Ekonomisk ställning (A-B)	1 204 216	1 537 753	333 537	
Inte ännu utbetalade projektmedel från NMR	0			

Använd kurs 1 EUR = 7,4407 DKK (medelkurs 18.1.2005)

Tematisk uppställning av samlade utgifter

Tematisk uppställning av samlade utgifter utgående från de tre teman i "Det nordiska miljöhandlingsprogrammet 2001-2004":

Samlade projektutgifter 2004

315 649 DKK

Projekt berör

Norden

Det nordiska närområdet

Europa/internationellt

Procent

75

10¹

15²

¹ Omfattar projektet om "Virkemidler for forvaltning av biologisk mangfold i skog og våtmark" och projektet "Economic instruments for decoupling environmental pressure and economic growth" Dessa problemställningar är aktuella också för de baltiska länderna. Det nya projektet om ekonomiska styrmedel i Baltikum och Norden som startade i slutet av år 2004 har stark sammankoppling med de närområdet i den form närområdem definierades i Nordiska sammanhang i början av år 2004 när projektet planerades.

² En uppskattning, jfr. speciellt med hänvisning till projektet "Economic instruments for decoupling environmental pressure and economic growth"

